

⁹ Ярмиш О. Про теоретико-методологічні підходи у дослідженнях терористичної діяльності, або про практичну значущість теоретичних розвідок / О. Ярмиш // Протидія терористичній діяльності : міжнародний досвід і його актуальність для України : матеріали міжнародної наук.-практ. конференції (30 вересня 2016 р.). – К. : Національна академія прокуратури України, 2016. – С. 404–405.

Резюме

Підюков П. П., Калиновський О. В., Конюшенко Я. Ю. Тероризм і його транснаціоналізація, характерні риси міжнародного тероризму та проблеми їх понятійного і термінологічного визначення.

У статті розкрито актуальні питання поширення сучасного тероризму, досліджено його характерні поняття та риси, транснаціоналізація, визначено виклики та загрози не лише для України, а й для усього світу. Акцентовано увагу на тому, що тероризм перетворився на одну із найбільш складних соціальних проблем, а подекуди став частиною політики, інструментом здійснення зовнішньополітичної діяльності для досягнення геополітичних цілей окремих держав, сил і рухів, зухвало налаштованого злочинного спрямування на світовій арені.

Ключові слова: тероризм, транснаціоналізація, характерні риси, терористична діяльність.

Резюме

Підюков П. П., Калиновский А. В., Конюшенко Я. Ю. Терроризм и его транснационализация, характерные черты международного терроризма и проблемы их понятийного и терминологического определения.

В статье раскрыты актуальные вопросы распространения современного терроризма, исследованы его характерные понятия и черты, транснационализация, определены вызовы и угрозы не только для Украины, но и для всего мира. Акцентируется внимание на том, что терроризм превратился в одну из наиболее сложных социальных проблем, а кое-где стал частью политики, инструментом осуществления внешнеполитической деятельности для достижения геополитических целей отдельных государств, сил и движений, вызывающее настроенного преступного направления на мировой арене.

Ключевые слова: терроризм, транснационализация, характерные черты, террористическая деятельность.

Summary

Pidyukov P., Kalynovskiy O., Konyushenko Y. Terrorism and him transnational character, personal touches of international terrorism and problem them concept and terminologically decision.

The pressing questions of distribution of modern terrorism are exposed in the article, investigational him characteristic concepts and lines, transnational character, calls and threats are certain not only for Ukraine but also for the whole world. Attention is accented on that terrorism grew into one of the most thorny social problems, and here and there – by part of politics, by the instrument of realization of foreign-policy activity for the achievement of geopolitical aims of the separate states, forces and motions, defiantly adjusted criminal aspiration on a world arena.

Key words: terrorism, transnational character, personal touches, terrorist activity.

УДК 343.973

В. Д. ЛЮДВІК

Валентин Дмитрович Людвік, кандидат юридичних наук, доцент Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ НАПРЯМИ ЗАПОБІГАННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ЗЛОЧИНАМ

Корінні перетворення і реформи, які здійснюються в Україні у всіх сферах державного та суспільного життя, становлення правової держави невід’ємно пов’язано зі зміцненням законності, особливо у сфері економічних відношень. Від стану виконання економічних законів при здійсненні господарських відносин, у тому числі при використанні бюджетів, залежать економічна могутність держави, добробут громадян.

Одним із ключових питань запобігання економічним злочинам залишається ефективність державного регулювання та контролю за господарською діяльністю. Його правове забезпечення потребує суттєвого удосконалення.

Фундаментальні роботи у даному напрямі належать таким зарубіжним та вітчизняним вченим, як Г. А. Аванесов, О. М. Бандурка, Б. М. Головін, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, А. І. Долгова, А. П. Закалок, А. Ф. Зелінський, О. Г. Кальман, О. М. Костенко, В. М. Кудрявцев, Н. Ф. Кузнєцова, І. П. Лановенко, О. М. Литвинов, О. Я. Светлов, В. П. Філонов, В. І. Шакур та ін.

Відповідно до позиції А.Ф. Зелінського, спеціально-криминологічне запобігання злочинності характеризується тим, що ставить за мету насамперед недопущення вчинення можливих злочинів, а якщо вони вже вчинені, то недопущення повторного вчинення у подальшому, зупинення їх на ранній стадії; виявлення й усунення криминогенних факторів за допомогою організаційних, правових, оперативно-розшукових, економічних, педагогічних та медичних заходів¹.

© В. Д. Людвік, 2017

Проблемам запобігання економічним злочинам та їх профілактики приділялась значна увага у вітчизняній кримінологічній літературі. Заходи загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання економічній злочинності мають розроблятися і здійснюватися в рамках єдиної стратегії. Водночас загальносоціальні заходи за масштабами свого профілактичного впливу є визначальними, оскільки спрямовані на чітке визначення функцій держави як регулятора економічних відносин щодо формування її економічної і правової політики, розподілу повноважень між центральними і місцевими органами влади, створення відповідних умов для належної правової поведінки суб'єктів економічної діяльності, забезпечення рівного правового захисту державного і недержавного секторів економіки, формування такої ринкової інфраструктури, яка б забезпечила однакові можливості для реалізації творчого потенціалу суб'єктів господарювання, налагодження демократичних принципів контролю за економічною діяльністю².

Спеціально-кримінологічний рівень профілактики злочинів включає цілеспрямований вплив на злочинність у цілому, на окремі її види та групи злочинної поведінки. На цьому рівні профілактична діяльність здійснюється переважно особами, для яких попередження економічної злочинності є професійною функцією.

Розглядаючи теоретичні положення, слід зауважити, що кримінологічне запобігання має підвидом спеціально-кримінологічне запобігання, що полягає у здійсненні впливу на злочинність без застосування репресій. Проте запобігання злочинності як родове поняття, за визначенням А. Ф. Зелінського, – це система заходів, які вживаються суспільством та державою для того, щоб стримувати зростання злочинності й у міру можливості знизити її реальний рівень усунення та нейтралізацією детермінант, що їй сприяють, а також через запобігання та припинення окремих конкретних злочинів³.

До спеціально-кримінологічного запобігання слід відносити реалізацію заходів, спрямованих на усунення, послаблення, нейтралізацію криміногенних факторів соціального середовища, виправлення осіб, від яких можна очікувати вчинення злочинів.

Однією з умов підвищення ефективності норм кримінального права у запобіганні злочинам є проведення їх кримінологічної експертизи. Таку експертизу повинні проходити не лише зміни до кримінального законодавства, а й нормативно-правові акти, що визначають порядок здійснення господарської діяльності, адже це дає можливість не допустити прийняття правових норм, що детермінують злочини або створюють певні колізії та суперечності в правовому регулюванні⁴.

Особливу вагу серед спеціальних засобів запобігання злочинності має покарання як одна з форм кримінально-правової реакції на вчинений злочин.

Така позиція ґрунтується на вимогах ч. 2 ст. 50 КК України, згідно з якою покарання має на меті запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так і іншими особами. Наявність покарання, з одного боку, слугує важливим виховним інструментом, оскільки застерігає особу від вчинення злочину, а з іншого, – застосування такого засобу примусу до особи, яка вчинила злочин, і пов'язані з цим обмеження прав і свобод засудженого має утримати інших осіб від злочинної поведінки під загрозою покарання.

Застосування до порушників порядку ведення господарської діяльності покарань у виді обмеження чи позбавлення волі може мати місце лише у виняткових випадках, коли було завдано непоправної шкоди інтересам держави чи суспільству, у разі вчинення таких діянь організованими групами чи в сукупності з тяжкими або особливо тяжкими злочинами. У решті випадків застосування таких покарань є невинуватим, за винятком заміни покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян у разі його несплати. Крім того, значну запобіжну дію має покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що може бути застосовано до осіб, які вчинили злочини у сфері господарської діяльності, навіть у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України.

За результатами вивчення матеріалів Єдиного державного реєстру судових рішень встановлено, що від більшості покарань за вчинення злочинів, пов'язаних з незаконним використанням бюджетних коштів, особу звільняють (відповідно до ст. 75 КК України) через те, що злочин не є суспільно небезпечним і не наніс значної шкоди, але неізоляційна санкція дає змогу людині продовжувати злочинну діяльність, тому ми вважаємо, що для злочинів у бюджетній сфері найбільш доцільним покаранням буде штраф.

Серед нагальних проблем, що потребують вирішення, варто визначити недосконалість законодавчих та нормативно-правових актів у контексті забезпечення правового регулювання обігу бюджетних коштів у частині наповнення бюджету, розподілу та їх видання.

Практична частина реалізації заходів, спрямованих на запобігання злочинів у бюджетній сфері, визнається наступними заходами:

- 1) проведення перевірок органами, уповноваженими здійснювати заходи із виявленням та запобігання бюджетних злочинів та злочинів щодо державних коштів;
- 2) відсутність законодавчого чи нормативного забезпечення щодо своєчасного отримання правоохоронними органами інформації про розподілення бюджетних та державних коштів;
- 3) нежиття заходів щодо відшкодування збитків державі.

Потребує невідкладного комплексного вирішення внесення змін до законодавства щодо встановлення фіксованого порогу, з якого настає кримінальна відповідальність. Норми КК України для визначення розміру збитків у неоподатковуваних мінімумах доходів громадян застосовуються з урахуванням податкової соціальної пільги. Це призвело до того, що розмір завданих матеріальних збитків, з якого настає кримінальна відповідальність з більшості злочинів у сфері економіки, за останні роки зріс у десятки разів, і таке збільшення триватиме далі.

Проте зазначені питання в частині запобігання злочинам щодо незаконного використання державних коштів не є вичерпними. Тому вважаємо, що з метою забезпечення законності в контексті запобігання даної категорії злочинів важлива роль належить Національній поліції України.

Одним із пріоритетних, на нашу думку, залишається завдання щодо створення та введення в дію єдиної інформаційної бази державного фінансового контролю (банку оперативних даних), що дасть змогу уповноваженим суб'єктам швидше й ефективніше отримувати інформацію, необхідну для планування, підготовки та проведення контрольно-перевірочних заходів.

Як свідчить практика, викрадення, привласнення, використання не за призначенням державних коштів та майна, що належить державі, мають розповсюджений характер. Ці порушення допускаються внаслідок зловживання посадовим становищем керівниками підприємств, установ, організацій, службовими особами за потурання органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, неналежного виконання покладених на них функцій, а також невиконання державними контролюючими органами в повному обсязі своїх повноважень. Більш того, забезпечення законності не є для них пріоритетним напрямом діяльності. У цих органах, господарських і економічних структурах, управліннях соціальної сфери дотепер не створено дійового механізму виконання закону, а також системи контролю за його додержанням, не має відповідно до вказаних завдань правових структур та юридичних кадрів⁵.

Тому на сучасному етапі запобігання злочинам, що вчиняються з використанням державних коштів, є одним із важливих напрямів діяльності правоохоронних органів.

Сучасний стан економіки України ще не повною мірою відповідає еталонному зразку ефективної економічної моделі, що функціонує в умовах вільної конкуренції та верховенства права. За таких умов законодавцю не вдалося розробити досконалу законодавчу базу для захисту економіки від злочинних посягань⁶.

Разом із тим проблематика кримінальної відповідальності за злочини у сфері господарської діяльності вважається однією з найскладніших у курсі Особливої частини кримінального права України не в останню чергу через чітко виражену бланкетність диспозицій відповідних кримінально-правових заборон – зв'язок останніх із положеннями регулятивного законодавства (величезного за обсягом, суперечливого і вкрай нестабільного). Як і у випадку з вартісними характеристиками злочинів у сфері господарської діяльності, оптимізація позначення проявів бланкетності у кримінально-правових заборонах та усунення таких проявів повинна в ідеалі охоплювати весь розділ VII Особливої частини КК України. Тезу про кричущу нестабільність вітчизняного регулятивного законодавства, положення якого мають безпосереднє відношення до застосування кримінально-правових норм про господарські злочини, проілюстровано таким чином. Ухвалення 2 грудня 2010 р. Податкового кодексу України призвело до уточнення або навіть перегляду багатьох вироблених доктриною і практикою підходів щодо кримінально-правової оцінки порушень податкового законодавства при незмінності тексту ст. 212 КК України⁷.

Отже, можна визначити, що компетенція Національної поліції в контексті здійснення запобігання злочинам, що вчиняються з використанням державних коштів повинна передусім бути спрямована на перевірку дотримання чинного бюджетного законодавства органами місцевого самоврядування і державного управління та виконання зазначеними органами покладених на них функцій щодо забезпечення дотримання вимог бюджетного законодавства та в процесі їхньої діяльності з виконання ними власних повноважень.

Вважаємо, що реалізація вказаних заходів дасть змогу забезпечити дієвість системи протидії злочинам з державними коштами, знизити рівень злочинності та латентності цих злочинів, зміцнити бюджетну дисципліну в державі, покращити її фінансово-економічний стан.

З метою активізації діяльності суб'єктів протидії злочинності слід впорядкувати оплату праці на основі реальних результатів роботи та фактичного навантаження працівників правоохоронних і контролюючих органів, покращити гарантії їх правового й соціального захисту.

Слід зазначити, що організація запобігання злочинам, пов'язаним з незаконним використанням державних коштів, потребує комплексного й системного підходу, оскільки вивчення структури злочинності свідчить, що до кримінальної відповідальності притягуються здебільшого лише особи, які здійснюють розкрадання державних коштів у невеликих розмірах, а кількість таких осіб постійно зростає.

¹ Зелинский А. Ф. Криминология : курс лекцій / А. Ф. Зелинский. – Х., 1996. – С. 37.

² Запобігання економічній злочинності : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1420112649657/pravo/zahodi_profilaktiki_ekonomichnoyi_zlochinnosti

³ Литвак О. М. Держава і злочинність: монографія / О. М. Литвак. – К., 2004. – С. 78–79.

⁴ Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: у 3 кн. / А. П. Закалюк. – К. : Ін Юре, 2007 – 2008. – Кн. 1: Теоретичні засади та історія української криминологічної науки. – 2007. – С. 112.

⁵ Джу́жа О. М. Курс криминології. Загальна частина: підруч. – у 2 кн. / О. М. Джу́жа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін.; за заг. ред. О. М. Джу́жі. – К. : Юрінком-Інтер, 2001. – С. 201.

⁶ Кісілюк Е. М. Загальні засади кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності / Е. С. Кісілюк, О. В. Процюк // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 173.

⁷ Дудоров О. О. Злочини у сфері господарської діяльності: особливості кримінальної відповідальності / О. О. Дудоров // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2014. – № 1 (2). – С. 173–174 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/2_12.pdf

Резюме

Людвік В. Д. Окремі напрями запобігання економічним злочинам.

У статті акцентується увага на доцільності належного нормативно-правового забезпечення економічної діяльності країни як необхідній умові запобігання злочинам економічної спрямованості. Звернено увагу на необхідність вжиття заходів щодо відшкодування збитків, завданих державі.

Ключові слова: злочин, злочинність, покарання, економіка, бюджет, дисципліна, запобіжна діяльність.

Резюме

Людвик В. Д. Отдельные направления предотвращения экономических преступлений.

В статье акцентируется внимание на целесообразности надлежащего нормативно-правового обеспечения экономической деятельности страны как необходимым условием предупреждения преступлений экономической направленности. Обращено внимание на необходимость принятия мер по возмещению ущерба, нанесенного государству.

Ключевые слова: преступление, преступность, наказание, экономика, бюджет, дисциплина, предохранительная деятельность.

Summary

Ludvik V. Some directions of economic crimes prevention.

The article focuses on the expediency of proper legal and regulatory support for the country's economic activity as a necessary condition for the prevention of economic crimes. The author has paid an attention to the necessity of taking measures for the reimbursement of losses caused to the state.

Key words: crime, criminality, punishment, economy, budget, discipline, preventive activity.

УДК № 343.224.1 (477)

А. І. МАЛОМУЖ

Алла Ігорівна Маломуж, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету «Одеська юридична академія», суддя Київського районного суду м. Одеси

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ПРАВОСУДДЯ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Відповідно до ст. 375 Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме – постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови, в державі Україна закріплено відповідальність за посягання на одні із найважливіших суспільно-правових відносин, які виникають при здійсненні правосуддя.

Актуальність розглядуваної теми полягає в тому, що нині порушено багато кримінальних справ щодо суддів за ст. 375 КК України. Так, *внесено до бази ЄРДР 542 кримінальні провадження, в яких згадується підозра за ст. 375 КК, і жодного розуміння щодо складу самого злочину за цією статтею*¹. Ще у 2012 р. В. І. Тютюгін, О. В. Капліна та І. А. Тітко зазначали протилежне: «Доволі позитивним фактом вважали те, що вищевказана норма кримінального закону застосовувалась вкрай рідко»².

Ситуація, яка склалася нині з кількістю порушених проваджень щодо суддів за ст. 375 КК, складна, про що свідчить звернення Вищої ради правосуддя із запитом до Генерального прокурора про надання інформації стосовно розкриття й розслідування внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань заяв щодо постановлення суддями завідомо неправосудних рішень.

Відповідно до частини четвертої ст. 62 Основного Закону України «у разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну й моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням».

Водночас зазначена норма Основного Закону України не розкриває змісту поняття «як неправосудного», унаслідок чого практична реалізація цього поняття призводить до неоднакового тлумачення, зокрема, органами досудового розслідування, конкретних дій суддів з ухвалення судових рішень та формує неоднозначне (довільне) тлумачення цього поняття при практичному його застосуванні.

Практична необхідність офіційного тлумачення терміна «неправосудне», ужитого з частин четвертій ст. 62 Конституції України, у взаємозв'язку з наслідками скасування вироку, зумовлена тим, що зазначене поняття не дістало конкретизації в поєднанні з поняттями «незаконність» і «необґрунтованість» у жодному законодавчому акті України, а це створює ризик порушення прав громадян на справедливий судовий захист та гарантій незалежності суддів під час здійснення ними правосуддя.